

Υπηρεσία Τύπου και
Πληροφόρησης

Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΥΠΟΥ αριθ. 104/09
Λουξεμβούργο, 27 Νοεμβρίου 2009

Η Συνθήκη της Λισσαβώνας και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Συνθήκη της Λισσαβώνας, που υπεγράφη στις 13 Δεκεμβρίου 2007 από τους 27 αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αρχίζει να ισχύει την 1η Δεκεμβρίου 2009. Η Συνθήκη αυτή τροποποιεί τις δύο θεμελιώδεις Συνθήκες, ήτοι τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) και τη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΣΕΚ), η δε τελευταία θα ονομάζεται πλέον «Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (ΣΛΕΕ)¹.

Η Συνθήκη της Λισσαβώνας επιφέρει τροποποιήσεις όσον αφορά την οργάνωση και τις αρμοδιότητες του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

A. Οι τροποποιήσεις στην οργάνωση του Δικαστηρίου και στον διορισμό των μελών του

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία έχει πλέον νομική προσωπικότητα, υποκαθιστά την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Έτσι, με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας, παύει να υπάρχει η δομή με πυλώνες και η Ένωση διαθέτει ένα νέο θεσμικό πλαίσιο. Κατά συνέπεια, όπως και τα θεσμικά όργανα, που αλλάζουν ονομασία, το σύνολο του δικαιοδοτικού συστήματος της Ένωσης ονομάζεται Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης² αποτελούμενο από τρία δικαιοδοτικά όργανα: **το Δικαστήριο, το Γενικό Δικαστήριο και το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης.**

Όσον αφορά τη δημιουργία των **ειδικευμένων δικαστηρίων**, η Συνθήκη της Λισσαβώνας ναι μεν επαναλαμβάνει τις προϋφιστάμενες διατάξεις, προβλέπει εντούτοις ορισμένες τροποποιήσεις όσον αφορά τις λεπτομέρειες συστάσεώς τους, ήτοι ότι πλέον αυτά συστήνονται σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία (δηλαδή με τη διαδικασία της συναποφάσεως και με ειδική πλειοψηφία) και όχι με ομοφωνία όπως προηγουμένως.

Από τη Συνθήκη της Λισσαβώνας απορρέει ότι κάθε αίτημα τροποποίησης του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης³ θεωρείται ως «σχέδιο νομοθετικής πράξεως»⁴ και πρέπει να ακολουθείται γι' αυτό η συνήθης νομοθετική διαδικασία. Αντιθέτως, για τα της θέσεως των δικαστών και των γενικών εισαγγελών καθώς και για το γλωσσικό καθεστώς του Δικαστηρίου εξακολουθεί να ισχύει ο κανόνας της ομοφωνίας.

Όσον αφορά τις λεπτομέρειες του **διορισμού των μελών του ως άνω οργάνου**, η Συνθήκη της Λισσαβώνας επαναλαμβάνει τις προϋφιστάμενες διατάξεις, καθόσον οι δικαστές διορίζονται με κοινή συμφωνία από τις Κυβερνήσεις των κρατών μελών για έξι έτη, αλλά πλέον μετά από διαβούλευση με επιτροπή επιφορτισμένη να γνωμοδοτεί επί της καταλληλότητας των υποψηφίων προς άσκηση των καθηκόντων δικαστή και γενικού εισαγγελέα στο Δικαστήριο και στο Γενικό Δικαστήριο. Η εν λόγω επιτροπή αποτελείται από επτά άτομα που επιλέγονται μεταξύ των πρώην μελών των δύο αυτών δικαστηρίων, των μελών των ανωτάτων εθνικών δικαστηρίων και των νομικών αναγνωρισμένου κύρους, ένα από τα οποία προτείνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Αποφασίζοντας κατόπιν πρωτοβουλίας του Προέδρου του Δικαστηρίου, το Συμβούλιο λαμβάνει τις

¹ Εξακολουθεί να υφίσταται μόνον η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας ή «Ευρατόμ» (πρωτόκολλο αριθ. 1 που τροποποιεί τα πρωτόκολλα που προσαρτώνται στη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Κοινότητας ή/και στη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας.

² Άρθρο 19 ΣΕΕ.

³ Ο Οργανισμός του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνεται στο πρωτόκολλο αριθ. 3.

⁴ Πρωτόκολλο αριθ. 2 για την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

αποφάσεις περί των κανόνων λειτουργίας της επιτροπής αυτής και του διορισμού των μελών του.

Όσον αφορά τους γενικούς εισαγγελείς, μια δήλωση προβλέπει ότι είναι δυνατή η αύξηση του αριθμού τους από 8 σε 11 αιτήσει του Δικαστηρίου⁵.

B. Οι τροποποιήσεις σχετικά με τις αρμοδιότητες του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι τομείς

Η δομή με τους πυλώνες που προέβλεπε η Συνθήκη του Μάαστριχτ παύει να υπάρχει. Έτσι, η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλύπτει **το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης** εκτός αντίθετης διατάξεως των Συνθηκών⁶.

Έτσι, το Δικαστήριο αποκτά γενική προδικαστική αρμοδιότητα στον τομέα του **χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης** κατόπιν της καταργήσεως των πυλώνων και λόγω της καταργήσεως, με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας, των άρθρων 35 ΕΕ και 68 ΕΕ τα οποία προέβλεπαν περιορισμούς της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου.

Πρώτον, όσον αφορά την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις⁷, η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφαινεται στο πλαίσιο της υποβολής προδικαστικού ερωτήματος καθίσταται υποχρεωτική και δεν εξαρτάται πλέον από δήλωση κάθε κράτους μέλους περί αναγνώρισεως της αρμοδιότητας αυτής και περί ανακοινώσεως των εθνικών δικαστηρίων που έχουν τη σχετική δυνατότητα. Με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας, ο τομέας της αστυνομίας και της ποινικής δικαιοσύνης υπάγεται πλέον στο κοινό δίκαιο και όλα τα δικαστήρια μπορούν να υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο. Οι μεταβατικές διατάξεις προβλέπουν εντούτοις ότι η εν λόγω πλήρης αρμοδιότητα θα αρχίσει να αναπτύσσει τα αποτελέσματά της μόνο πέντε έτη μετά την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας⁸.

Δεύτερον, όσον αφορά τις θεωρήσεις (visas), την παροχή ασύλου, την υποδοχή μεταναστών και τις άλλες πολιτικές που συνδέονται με την κυκλοφορία των ατόμων⁹ (ιδίως τη δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις, την αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων), τώρα μπορούν να υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο όλα τα εθνικά δικαστήρια –και όχι πλέον μόνο τα ανώτερα δικαστήρια– και το Δικαστήριο είναι πλέον αρμόδιο να αποφαινεται επί μέτρων δημοσίας τάξεως στο πλαίσιο συνοριακών ελέγχων. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο διαθέτει αρμοδιότητα κοινού δικαίου στον τομέα αυτό και μάλιστα αμέσως μετά την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας.

Επιπλέον, ο **Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων**¹⁰ της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποκτά την ίδια νομική ισχύ με τις Συνθήκες¹¹. Ενσωματώνει το «σύνολο κανόνων περί συνταγματικότητας» επί των οποίων μπορεί να αποφαινεται το Δικαστήριο. Ωστόσο, ο Χάρτης δεν δεσμεύει το Ηνωμένο

⁵ Δήλωση αριθ. 38 στο άρθρο 252 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) σχετικά με τον αριθμό των γενικών εισαγγελέων στο Δικαστήριο.

⁶ Άρθρο 19 ΣΕΕ.

⁷ Πρώην τίτλος VI της Συνθήκης ΕΕ.

⁸ Πρωτόκολλο αριθ. 36, άρθρο 10, για τις μεταβατικές διατάξεις. Προβλέπεται ότι, ως μεταβατικό μέτρο, οι αρμοδιότητες του Δικαστηρίου παραμένουν ως έχουν για τις πράξεις του τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας που εκδίδονται προ της έναρξης της ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας. Το εν λόγω μεταβατικό μέτρο παύει να παράγει αποτελέσματα πέντε έτη μετά από την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας.

⁹ Πρώην τίτλος IV της Συνθήκης ΕΕ.

¹⁰ Εξάλλου, το άρθρο 6, παράγραφος 2, ΣΕΕ διευκρινίζει ότι «η Ένωση προσχωρεί στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών. Η προσχώρηση στην εν λόγω Σύμβαση δεν μεταβάλλει τις αρμοδιότητες της Ένωσης όπως ορίζονται στις Συνθήκες». Το πρωτόκολλο αριθ. 8 εκθέτει ότι η Συμφωνία για την προσχώρηση πρέπει να προβλέπει ιδίως «τις ειδικές διαδικασίες της ενδεχόμενης συμμετοχής της Ένωσης στα ελεγκτικά όργανα της Ευρωπαϊκής Σύμβασης [και] τους μηχανισμούς που απαιτούνται για να εξασφαλίζεται ότι οι προσφυγές που ασκούν κράτη μη μέλη και οι ατομικές προσφυγές ορθώς στρέφονται κατά των κρατών μελών ή/και της Ένωσης, ανάλογα με την περίπτωση». Η προσχώρηση αυτή «δεν επηρεάζει τις αρμοδιότητες της Ένωσης και τις αρμοδιότητες των θεσμικών οργάνων της».

¹¹ Άρθρο 6, παράγραφος 1, ΣΕΕ.

Βασίλειο και την Πολωνία, χώρες για τις οποίες προβλέπεται παρέκκλιση¹² από την οποία απορρέει ότι ο Χάρτης δεν επεκτείνει τη δυνατότητα του Δικαστηρίου ή οποιουδήποτε δικαστηρίου των δύο αυτών κρατών μελών να κρίνουν ότι νομοθετικές, κανονιστικές και άλλες διατάξεις, διοικητικές πρακτικές ή δράσεις είναι ασυμβίβαστες προς τα θεμελιώδη δικαιώματα ή τις αρχές που αυτός δέχεται. Εξάλλου, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων συμφώνησαν να επεκτείνουν στο μέλλον την εν λόγω παρέκκλιση στην Τσεχική Δημοκρατία¹³.

Ναι μεν η έννοια του πυλώνα παύει να υπάρχει με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας, αλλά η **κοινή εξωτερική πολιτική και η πολιτικής ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ)**, δυνάμει του τίτλου V της Συνθήκης ΕΕ¹⁴, εξακολουθούν να διέπονται από ειδικούς κανόνες και ισχύουν γι' αυτές ειδικές διαδικασίες. Επομένως, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο¹⁵ να ελέγχει τις εν λόγω διατάξεις και τις πράξεις που εκδίδονται βάσει αυτών, με την επιφύλαξη δύο εξαιρέσεων, ήτοι : 1) ότι είναι αρμόδιο να ελέγχει τα όρια μεταξύ των αρμοδιοτήτων της Ένωσης και της ΚΕΠΠΑ των οποίων η εφαρμογή δεν πρέπει να θίγει τις αρμοδιότητες της Ένωσης και το αντίστοιχο εύρος των αρμοδιοτήτων των θεσμικών οργάνων της όσον αφορά την άσκηση των αποκλειστικών και συντρεχουσών αρμοδιοτήτων της Ένωσης¹⁶. 2) ότι είναι αρμόδιο να εκδικάζει προσφυγές ακυρώσεως στρεφόμενες κατά αποφάσεων που προβλέπουν περιοριστικά μέτρα τα οποία λαμβάνει το Συμβούλιο σε βάρος φυσικών ή νομικών προσώπων, για παράδειγμα στο πλαίσιο της καταπολεμήσεως της τρομοκρατίας (πάγωμα περιουσιακών στοιχείων)¹⁷.

Οι διαδικασίες

Η **προδικαστική διαδικασία** επεκτείνεται στις πράξεις των οργάνων και οργανισμών της Ένωσης¹⁸, οι οποίες ενσωματώνονται με τον τρόπο αυτόν στο δίκαιο της Ένωσης το οποίο το Δικαστήριο μπορεί να ερμηνεύει, προβαίνοντας παράλληλα σε έλεγχο του κύρους τους αιτήσεως εθνικών δικαστηρίων, για παράδειγμα προκειμένου να τους παράσχει τη δυνατότητα να εξακριβώσουν τη συμφωνία της εθνικής νομοθεσίας τους προς το δίκαιο αυτό.

Η Συνθήκη της Λισσαβώνας εισάγει μια διάταξη κατά την οποία το Δικαστήριο αποφαινεται το συντομότερο δυνατόν σε περίπτωση προδικαστικού ερωτήματος στο πλαίσιο εκκρεμούς ενώπιον κάθε εθνικού δικαστηρίου υποθέσεως αφορώσας άτομο το οποίο κρατείται¹⁹. Έτσι, στο ίδιο το κείμενο της Συνθήκης γίνεται λόγος περί της επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας (ΕΠΔ), που άρχισε να ισχύει από 1ης Μαρτίου 2008 και που έχει εφαρμογή στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης ([Ανακοινωθέν Τύπου 12/08](#)).

Η Συνθήκη της Λισσαβώνας επεκτείνει τον έλεγχο του Δικαστηρίου στις **πράξεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου**, καθόσον η Συνθήκη της Λισσαβώνας το ανάγει πλήρως σε θεσμικό όργανο. Δυνάμει των νέων αυτών διατάξεων²⁰, το Δικαστήριο, αιτήσεως του ενδιαφερομένου κράτους μέλους, μπορεί να αποφαινεται επί της νομιμότητας πράξεως του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ή του Συμβουλίου όταν διαβλέπει σαφώς τον κίνδυνο σοβαρής προσβολής ορισμένων αξιών εκ μέρους του κράτους μέλους αυτού²¹ (σεβασμός της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κ.λπ.)²².

Ομοίως, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαινεται επί των προσφυγών του Ελεγκτικού Συνεδρίου, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και, τώρα πλέον, της Επιτροπής των Περιφερειών που σκοπούν τη διαφύλαξη των προνομίων τους.

¹² Πρωτόκολλο αριθ. 30 που προσαρτάται στη ΣΛΕΕ σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Πολωνία και στο Ηνωμένο Βασίλειο.

¹³ Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 29ης και της 30ής Οκτωβρίου 2009 που αναφέρουν ότι το πρωτόκολλο αριθ. 30 έχει εφαρμογή στην Τσεχική Δημοκρατία (έγγραφο 15265/09 CONCL 3).

¹⁴ Άρθρο 24 ΣΕΕ.

¹⁵ Άρθρο 275 ΣΛΕΕ.

¹⁶ Άρθρο 40 ΣΕΕ.

¹⁷ Άρθρο 275 ΣΛΕΕ.

¹⁸ Άρθρο 267 ΣΛΕΕ.

¹⁹ Οπ.π.

²⁰ Άρθρο 269 ΣΛΕΕ.

²¹ Άρθρο 2 ΣΕΕ.

²² Η προσφυγή αυτή πρέπει να ασκείται εντός προθεσμίας ενός μηνός από της σχετικής διαπιστώσεως και το Δικαστήριο πρέπει να αποφαινεται εντός μηνός από την ημερομηνία υποβολής του αιτήματος.

Η Συνθήκη της Λισσαβώνας καθιστά λιγότερο αυστηρές τις προϋποθέσεις παραδεκτού των **προσφυγών που ασκούνται από ιδιώτες** (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) κατά αποφάσεων των θεσμικών και λοιπών οργάνων και οργανισμών της Ένωσης. Οι ιδιώτες μπορούν να ασκούν προσφυγή κατά κανονιστικής πράξεως αν αυτή τους αφορά άμεσα και δεν προβλέπει εκτελεστικά μέτρα. Επομένως, οι ιδιώτες δεν απαιτείται πλέον να αποδείξουν ότι η οικεία πράξη τούς αφορά ατομικά²³.

Στο πλαίσιο του ελέγχου της τηρήσεως της αρχής της επικουρικότητας, μπορεί να ασκείται εκ μέρους εθνικού κοινοβουλίου ή σώματος εθνικού κοινοβουλίου ενώπιον του Δικαστηρίου **προσφυγή από κράτος μέλος προς ακύρωση νομοθετικής πράξεως λόγω παραβίασεως της αρχής της επικουρικότητας**. Την προσφυγή πρέπει να ασκεί επισήμως η Κυβέρνηση του κράτους, αλλά η Κυβέρνηση αυτή μπορεί επίσης απλώς να τη «διαβιβάσει», ενώ ο πραγματικός προσφεύγων θα είναι το εθνικό κοινοβούλιο ή σώμα του κοινοβουλίου αυτού²⁴. Ομοίως, η Επιτροπή των Περιφερειών μπορεί να επικαλείται παραβίαση των αρχών αυτών, όσον αφορά πράξεις επί των οποίων είναι υποχρεωτική η διαβούλευση μαζί της.

Η Συνθήκη της Λισσαβώνας επιταχύνει τον μηχανισμό επιβολής **χρηματικών κυρώσεων** (κατ' αποκοπή ποσό ή/και χρηματική ποινή) σε περίπτωση μη εκτελέσεως αποφάσεως λόγω παραβάσεως κράτους μέλους²⁵. Παρέχει επίσης στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να επιβάλλει, ήδη από το στάδιο της πρώτης αποφάσεως που διαπιστώνει την παράβαση κράτους μέλους, χρηματικές ποινές σε περίπτωση μη ανακοινώσεως στην Επιτροπή εθνικών μέτρων μεταφοράς οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη²⁶.

Τέλος, η Επιτροπή, μετά την παροδο πενταετίας, μπορεί να ασκεί προσφυγές λόγω παραβάσεως κράτους μέλους όσον αφορά μέτρα σχετικά με την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις ληφθέντα προ της ενάρξεως της ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας²⁷.

Ανεπίσημο έγγραφο προοριζόμενο για τα μέσα μαζικής ενημερώσεως, το οποίο δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

Επικοινωνία: Estella Cigna-Αγγελίδα ☎ (+352) 4303 2582

²³ Άρθρο 263 ΣΛΕΕ.

²⁴ Η Συνθήκη του Μάαστριχτ προβλέπει ρητά την αρχή της επικουρικότητας. Το άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΚ την ορίζει ως ακολούθως: «Στους τομείς που δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητα, η Κοινότητα δρα σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας μόνον εάν και στο βαθμό που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης είναι αδύνατον να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη και δύνανται συνεπώς, λόγω των διαστάσεων ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης, να επιτευχθούν καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο». Υπάρχει και μια άλλη παράλληλη και στενά συνδεδεμένη με αυτήν αρχή, η αρχή της αναλογικότητας, κατά την οποία, «η δράση της Κοινότητας δεν υπερβαίνει τα αναγκαία όρια για την επίτευξη των στόχων της παρούσας Συνθήκης».

²⁵ Άρθρο 260 ΣΛΕΕ.

²⁶ Όπ.π.

²⁷ Από το Πρωτόκολλο αριθ. 36, άρθρο 10, παράγραφος 1, απορρέει ότι τέτοιες προσφυγές είναι δυνατές μετά την πάροδο πενταετίας από της ενάρξεως της ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας.